

WWW.UMLIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА

БИБЛИОТЕКА

Год. III.

Број 36.

**НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.**

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК:

УРЕДНИЦИ:

Њ. Св. Српски Патријарх Георгије.

Сергије Шакрак Нинић и Сава Петровић.

У Новом Саду 5. септембра 1893.

СВЕТО ПИСМО КАО НАЈСТАРИЈИ ПИСМЕНИ СПОМЕНИК У СВЕТСКОЈ ЛИТЕРАТУРИ.

Написао Тимотије Димитријевић, свештеник у Суботици.

(Наставак).

Судбина канона старо-заветних књига, после закључења његова у једну целину.

После повратка из вавилонскога ропства, Јудеји не беху више самостални, јер потпадаху с почетка под власт персијских царева, затим под власт грчких управитеља и напослетку потпадоше под власт Римљана. У таким политичким околностима тешко им беше сачувати своје верске осећаје у оној чистоти, у којој се налазише исти код њихових предака. Религијозна веровања Персијанаца, философска учења Грка и дисциплинарна правила Римљана утицаше на обичаје, веру и

морал јудејскога народа. Особито је силно утицала философија Грка на Јудеје, који живљаху даље од Јерусалима.

Долазећи у додир са разним веровањима, образованошћу и животом околних народа, Јевреји упознаше исте народе са својом вером. Последица тога беше превод светог писма на грчки језик од 70-торице тумача. У самом пак јудејском народу појавише се разне секте, које или настојаваху да се зближење са страним народима олакша, или да се исто осујети. Излазном тачком научнога покрета беху старозаветне свештене књиге. Морамо говорити о историји чувања старозаветних књига. Јер, друго мњење имаћаху палестински Јудеји о старозаветним

књигама, друго александријски, а сасвим друго — разне секте.

Када престадоше пророци говорити речи Божје, заменуше их старозаветне свештене књиге скућене у канон. Јевреји у прво време, када се појавио Јездра са књигом закона Мојсијева, свом душом одаше се слушању закона Божјег;²⁰ шта више у свима верским питањима и наравственим закон Божји решаваше, јер тако учише народ Јездра и Нејемија и сви остали чланови велике Синагоге. Примеру томе следовао је и Исус син Сирахов, који је на основу изучавања старозаветних свештених књига написао своју књигу.

Када се појавише пророчанске школе, после Јездре и Нејемије, свештене књиге старозаветне беху особити предмет изучавања и тумачења. У делу: „*Ширке-абот*“, налазе се следеће речи: „*будите пажљиви у суду, сиремајте боле ученике, изображавајте их у духу Јездре и Нејемије и заштитите закон т. ј. тумачите га*“. Из овога се може видети, да старозаветне књиге имађаху особиту важност, а по свој прилици због тога, што сви беху уверени, да су исте од самога Бога — дароване. Тако н. пр. Исус син Сирахов у својој похвалној песми прославља и уздиже старозаветне писце, упоређујући их са патријарсима, судијама и пророцима.

Када се Јевреји упознаше са грчком философијом, тада се ревниоци закона почеше старати, да сачувају „закон Божји“ од свега онога, што је туђе, особито се пак стараху, да се књиге старозаветне у целини сачувају. У овоме послу особито се одликоваше Јудеји из Палестине. Да ово стоји, сведочи Јосиф Флавије, који говори: „*Наши свештени списи састављени су независно од воље народа; написали су их пророци по задатку Божјем, они се називају божанственима и нико нема права ни одузети, ни додати, ни изменити што у њима, сваки је дужан у њима недирнуто сачувати све, на њих треба позити, јер су они учење Божје*“.

Поглед тако на старозаветне свештене књиге имађаху и александријски Јудеји. Тако н. пр. Филон назива старозаветне свештене књиге: „словом Божјим“. Само александријски Јудеји нису строго делили каноничне старозаветне књиге од неканоничних, као што то строго

²⁰ Књига Нејемије 8 гл. од 3—18 стиха.

радише Јудеји из Палестине. Александријски Јудеји не придржаваху се тога убеђења, да престајањем пророка, престадоше пророчанства и откривења. Слово Божје по њиховим назорима свакога мудраца чини пророком, дух откривења, по њиховом мњењу, прелазило је са рода на род, приуговљављујући пророке, извршитеље воље Божје. За то и налазимо у кодексу код александријских Јудеја на неканоничне књиге, као што су: књига Исуса сина Сирахова, премудрости Соломона, књига Товит, Јудит, књига Варуха, на трећу књигу Јездре, на прву, другу и трећу књигу макајевску, на молитву Манасије, на посланицу Јеремије заробљеницима у Вавилону и на она места из књиге о Јестири, која нису означена стиховима и т. д.

Будући да су горе наведене књиге по духу и садржају врло блиске старозаветним свештеним књигама, с тога баш и беху те књиге све заједно саједињене са старозаветним свештеним књигама; али за то ипак не може ова околност т. ј. што се све књиге (и каноничне и неканоничне) налажаху скупа, послужити за доказ, да александријски Јудеји не правили разлику између старозаветних свештених књига и књига неканоничних. Напротив, александријски научењаци признаваху три саставна дела у кодексу; и баш у првом делу одаваху важност старозаветним свештеним књигама.

Тако исто и Филон говори, да се кодекс из три дела састоји. Јосиф Флавије спомиње само двадесет и две књиге. Преводаца пак књиге Сирахове говори у предговору о закону, о пророцима и другим књигама, које су пре преведене, и не прави разлику између кодекса александријскога и кодекса палестинскога.

Неоспориво је, да су старозаветне свештене књиге како у александријских, тако и у палестинских Јевреја биле једне те исте. Сасвим други поглед имађаху на старозаветне свештене књиге разне јудејске секте. Једни признаваху све књиге за богодухновене; други увеличавашу број књига постојевих; трећи признаваху неке само за богодухновене; неки тако далеко иђаху, да признаваху само једну књигу за богодухновену; неки чак и од те једне књиге само неке делове признаваху. Тако н. пр. Самарјани признаваху само петокњижје. Садукеји сматраху цело Петокњижје за једну главну свештену књигу; терапевти, осим већ познатих свијух

старозаветних књига, признаваху за богодуховне и оне остале књиге, које беху од старијих знатнијих мужева написане; шта више ни се тим се не задовољаваху, већ прикључиваху још свима осталим књигама и неке свете химне. Све ово беху наравно апокрифне књиге, које годише њиховом јеретичком укусу и које се све појавише око времена рођења Христовог.

Из свега овога јасно се види, да старозаветни канон није зборник (т. ј. скуп) целе јеврејске старозаветне литературе, као што су н. пр. александринци скупили све старозаветне класике у један кодекс; не, већ је старозаветни канон скуп свештених пророчких богодуховних списа, са одстрањењем остале народне литературе. Тај свештени карактер дат је старозаветним књигама не после, већ одмах у самој почетку. Још Мојсије, Исус Навин и Самуило пророк полажу своје књиге као свештене; но не учинише то са књигама, као што су: ратна књига Јехове, књига праведнога и т. д. Тако исто не уђоше у канон разни летописи јудејских и израиљских царева, премда беху врло добро познати; јер особито писци треће и четврте књиге Царства и књига Дневника, често се позиваху на Летописе царева; а нису ушли у канон због тога, што не имаху божанственог ауторитета, као што имају остали пророчански списи. Тако н. пр. Соломон написао је по сведочанству књиге Царева око 3000 прича и 1005 песама, а имамо од тога само два псалма, а из прича само неки део; а то се објашњује тиме, што нису сви списи Соломонови имали божанствени карактер, а особито они, који су писани за време његовог уклоњења од Бога; за то су Језекија и његови другови морали бити врло пажљиви при сабирању Соломонових списа.

Нејемија и Јездра још су више посла имали при сабирању старозаветних књига у канон; но и они се придржаваху тога, да су само оне књиге стављали у канон, за које позитивно знаху, да су носиоци Божјег откривења. О томе сведочи и свето предање, такођер и Филон и Јосиф Флавије и многи други хришћански писци. Шта више има о томе сведочанстава и у неканоничним књигама старозаветним. Филон назива све писце старога завета пророцима. Јосиф Флавије све 22 књиге назива: божанственима, као што их и апостол Павле назива.

После Јездре и Нејемије, будући је Малахија завршио ред пророка, ни једна књига није ушла више у канон; јер старозаветни канон беше закључен. Слова Божја, која Бог поверио беше ради чувања јудејској цркви, примила је и наша хришћанска црква. Господ наш Исус Христос, проповедајући своју божанствену науку људима, ставио је исту у тесну везу са старозаветним божјим словом; као што и Сам вели: „Не мислите да сам дошао да покварим закон или пророке: нијесам дошао да покварим, него да испуним“. (Матеј 5, 17.) Под законом и пророцима разумевао је Исус Христос све старозаветне свештене књиге. На другом једном месту Спаситељ назива свештене књиге старога завета именима тих одељења, где су сабрани пророци. Особито се види то из 24-те главе евангелиста Луке, где се говори о сва три дела свештенога кодекса, а наиме: о закону, пророцима и псалмима. (Лука 24, 44.) Види се дакле, да је Исус Христос добро знао за ову поделу. Тако исто и апостол Павле наводећи места из старога завета, назива старозаветне свештене књиге: свето писмо,²¹ законом и пророцима. По примеру Исуса Христа и његових ученика, стари црквени оци и хришћански писци, наводећи доказе из старозаветних свештених књига, називају исте: законом, пророцима, свештеним и божанственим списима. Тиме само хтедоше хришћански писци указати на првобитни извор тих назвања у јеврејскоме кодексу.

Но када се хришћанство стаде ширити, народи, који говорише грчки, већином се служеше преводом 70-торице тумача, те тако, пошто су у преводу 70-торице тумача, све књиге заједно и каноничне и неканоничне, то већина, незнајући за предање јудејске цркве, сматрала је и неканоничне књиге за богодуховне. Тако сами писци хришћански, незнајући за предање јудејске цркве, у II-ом и у III-ем веку не једном наводе доказе за потврду својих речи из неканоничних књига, шта више неки називају неканоничне књиге: пророчанским и божанственим списима. Но појавише се спорови између хришћана и Јудеја, особито у погледу старозаветнога канопа јеврејскога и грчкога кодекса. Требало се о истини уверити. Заинтересовани овим спором хришћански писци, путоваху ради тога на исток, сабирајући знања о старозавет-

²¹ Посланица Римљанима 1, 2.

ним богодухновеним књигама, а особито се у палестинских Јудеја распитиваху, јер ови беху особити ревнитељи закона — за број књига, за ред, којим иду једна за другом и за сам састав појединих књига, које је признавала стара јудејска црква за свештене и богодухновене књиге. У тој цели путоваше по истоку епископ сардијски Мелитон, (умрло је 172. г.) старајући се да од палестинских Јудеја најтачнија знања о старозаветним књигама сабере. Ориген се старао да дозна, које књиге држе Јевреји за богодухновене и колико их има на броју.

Састављени списци библијски од једнога и другога, и ако се у појединостима разилазе, но у целини се слажу. У обадва списка набрајају се књиге, и ако не по истој реду, које Јевреји признаваху за богодухновене и које уђоше у канон. Истина у спису Мелитоновом нема две књиге т. ј. књига Нејемије и књига о Јестири. Но када се узме, да се књига Нејемије у Јевреја спајала са књигом Јездре, онда излази, да Мелитон није због тога њу посебно набројао у списку. Књига пак о Јестири или је била испуштена преписивачем из списка, или је изостала због сродности имена предидуће књиге, као што врло лако и може бити (*Ἔσθ'ηρ — Ἔσθ'ρως*) или може бити да је исту сам Мелитон изоставио, јер Јевреји је не сматраху за каноничну у тој мери, у којој беше сматрана у грчкој библији; а особито због тога, што књига о Јестири имађаше многих допуна.

Ориген одлучно вели: да старозаветних књига, као што Јевреји тврде, има 22 т. ј. толико, колико имају Јевреји слова у азбуци.

По примеру Оригена и сви доцнији оци и учитељи цркве признаваху и бројаху 22 књиге, као н. пр. Кирил Јерусалимски, св. Атанасије велики, св. Григорије богослов и св. Епифаније Кинарски. Толико исто књига признаје и сабор Лаодикијски, набрајајући 22 књиге.

Из свега овога види се јасно, да се источна црква у опредељењу броја свештених — богодухновених књига, придржавала предања јудејске цркве. Према томе, признавала је источна црква само оне књиге за богодухновене, које беху јудејском црквом већ за богодухновене признате.

Изложивши у најкраћим цртама време када су свештене књиге старозаветне написане, за тим историјски нацрт старозаветнога канона и судбину старозаветних књига, после закључења

њиховога у једну целину, држим, да је тим кратким уводом дат довољно јасан појам о старозаветним књигама у опште; што се пак тиче даље историје старозаветних књига у источној и западној цркви, и у протестанској вероисповести, држим, да та даља историја не спада у обим ове мале наше расправе, а то с тога, што нама није цел да критички просљедујемо све старозаветне књиге, већ једино нам је смер да о Мојсијевом Петокњижју говоримо; с тога остављајући даљу историју старозаветних књига на страну, прелазимо на изложење Мојсијевог Петокњижја.

Петокњижје Мојсијево.

Петокњижје Мојсијево заузимало је не само по својој старини, већ и по својој великоме достојанству и значају, увек прво место у реду старозаветних свештених књига јеврејскога народа, састављајући особити самостални део старозаветнога канона. Таким уважањем и достојанством одликовало се Петокњижје не без основа; јер, као што прве четири књиге новозаветне т. ј. четири евангелија служе основом Новог Завета, тако исто и првих пет књига Мојсијевих сачињавају основ старог завета. Почињући са историјом створења света, Петокњижје не само да нам прича о тима догађајима, посредством којих је Бог из свијух народа изабрао један народ, ради сачувања истинитог откривења и приуговорљивања за тешку и славну мисију његову, него петокњижје садржи у себи и само Божје откривење и све божанствене законе, посредством испуњења којих народ израелски дужан је био постати средиштем за спасење свијух људи. Због тога узрока баш и одељиваху Јевреји Петокњижје Мојсијево од осталих старозаветних књига, као што и ми делимо прве четири новозаветне књиге, називајући исте именом: „Евангелија“, и ако и остале књиге новозаветне садрже у себи благу или добру вест. Тако и Јевреји називаху своје Петокњижје именом: „Тора“ (*Thorah*), премда врло добро знађаху, да се и у свима осталим књигама садржи закон или јасније и боље: установе и учења о вери и наравствениости, која су Богом дарована.²² — У Јудеја назива се Петокњи-

²² Петокњижје називао је сам Мојсије: „*книгом закона*“ (Второз: 28. 61; 31. 26.); тим име-

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

дије: пет петина чести ($\frac{5}{5}$) закона, или се назива: пет петина чести. Назвање ово по свој прилици је позајмљено од поделе Мојсијевог Петокињиџија, а задржано је и у преводима грчким и латинским, јер у првима се назива Петокињиџије ἡ Πεντάτευχος (наше Βιβλος т. књига од пет чести); а у другима Pentateuchus (liber).²³

Сама пак подела Мојсијевог Петокињиџија на пет чести, врло је давнашња. Још блажени Јероним, указује на речи апостола Павла, које гласе: „али у цркви волим пет речи умом својим рећи, да се и други помогну, него ли хиљаду речи на (неразумљивом) језику (I. Кор. 14, 19.) и види у тима речима указивање на деобу Мојсијевог Петокињиџија на пет чести. Да је подела Петокињиџија на пет чести врло стара, сведоче Филон и Јосиф Флавије, јер они сведоче, да је у апостолско време подела Петокињиџија на пет чести већ у великој општој употреби била.

Им се назива Петокињиџије и код Исуса Навина. (Исус Навин: 1, 8.) Петокињиџије се назива још у светој писму: „књигом закона Божјег“, или „законом Госиода“ (Исус Навин: 24, 26; I. књига Дневника 22, 12; II. књига Дневника: 12, 1; 17, 9.); називаше се Петокињиџије још и: „књигом закона Мојсијева“. (Исус Навин: 8, 31; 23, 6; IV. књига царства: 14, 6; 23, 25.) Имамо доказа, да се Петокињиџије у неким приликама просто назива: „законом“ (књига Нејемије: 8, 2.). — Александријски преводиоци јеврејски назив: „Thorah“ преведоше речју: „δ νόμος“; тај назив задржан је и у новом завету. (Матеј 5, 17; Лука 2, 22; Јован 1, 17; римљ. посл. 2, 12). У латинском преводу назива се Петокињиџије речју: „Lex“. Но јеврејско значење речи: „Thorah“ ширег је смисла и означаје наставу или науку од самога Бога или од старијих т. ј. родитеља, а то се најбоље видети може из ових места, наиме: из 1. главе 19. стиха Исаије: „чујте реч Госиодну, кнезови Содомски, послушајте закон (Thorah т. ј. науку, наставу) Бога нашега, народе Гоморски!“; а такођер из прича Соломонових, где се о речи „Thorah“ говори: „слушај, сине, наставу оца својега и не остављај науке матере своје“. (Приче 1, 8.) У општој реч: „Thorah“, кад се о Петокињиџију говори, увек се има у ширем смислу разумети.

²³ Имена Πεντάτευχος и Pentateuchi Оригеном и Тертулијаном навађају се у такојој форми, која нам даје право закључивати, да су та имена у општој и давнашњој употреби била, особито у то време.

Неки научењаци држе, да су Петокињиџије Мојсијево на пет чести поделили александријски преводиоци; други пак држе, да је подела Мојсијевог Петокињиџија много старија и да је спроведена за време Јездре и Нејемије. Колико су самовољна ова мњења разних научењака, види се најбоље из тога, што Јевреји од најдавијих времена не познаваху другу Тору, осим Тору од пет чести. И по томе најправедније је, ако припишемо поделу петокњиџија на пет чести самој Мојсију.

У осталом и само распоређење Петокињиџија је таково, да другу поделу сам садржај дозволити не може. Јер, прва, трећа и пета књига својим садржајем савршено се разликују од осталих књига; друга се пак почиње неким кратким понављањем напред реченога, које изгледа као неки нов почетак (Исход 1, 1—7.); трећа књига, дели се од четврте особитим свршетком (Лев. 27, 34.); четврта књига пак има свој особити свршетак (Бројеви: 36, 13); а пета књига свој почетак. (Второз. 1, 1—5.)²⁴

²⁴ Савремени критичари придодују Петокињиџију Мојсијевој и књигу Исуса Навина, па тврде, да је то једна целина и према томе називају Петокињиџије — Шестокњиџијем, но на жалост, немају довољних доказа за ову своју асурдну тврдњу. Новији католички научењаци, као што је н. пр. Каулен, приписују поделу Петокињиџија на пет књига александријским преводиоцима. У томе се неки и од протестантских богослова-научењака слажу, као н. пр. Хеферник (у делу своме: Einleitung in das A. T. Frankfurt. 1837. I. 2. 156. с.); Вигур Емацил (у делу своме, које је у Паризу изашло 1880. и које носи наслов: Vigouroux Manuel biblique. Paris. 1880. I. p. 262.) сведочи, да је та подела Петокињиџија на пет чести много старија; протестантски пак научењаци, као што су: Michaelis, Schrader и Dillmann приписују поделу Петокињиџија на пет чести Јездри. Делић пак тврди, да је подела Петокињиџија била спроведена последњим редактором Петокињиџија. Ми пак будући смо потпуно уверени, да је Мојсије био и први и последњи редактор свога Петокињиџија, то и са цуним правом приписујемо поделу Петокињиџија самој Мојсију; а тим више смо у праву ту поделу Мојсију приписивати, јер сам садржај и распоред у Петокињиџију уз нас јасно сведочи и потврђује, да је подела још Мојсијем самим била спроведена. Ко би посумњао у ову тврдњу и желио се још боље о истинитости тврдње уверити, нека изволи прочитати дело Шенца, издато под насловом: „Einleitung in die kanon. Bücher des A. T. Regensburg. 1887.“ стр. 2.

(Наставиће се)

Православни елеменат у западном богословљу и препорођај му у најновије доба.

(По руском од Стевана Стевановића, пароха у К. Сентивану.)

(Наставак).

Ух тих протеста појача још већма, на се дивно исказа у знаменитим реформатским саборима, а најпосле се сав тај покрет изли у — буран и ужасан протест немачког реформатора. Све то беше у корист истока и првобитног хришћанства. Но у том наглom покрету учињена је грдна погрешка. Лутер — огорчен на неправде папске — беше огорчен и на сву у опште црквену историју, па и васеленске саборе, који беху израз правог развитка црквене свести — а ту је погрешку платио тиме, што је пао у крајност, у заблуду супротну заблуди римске цркве.

Но поред свега тога протестантизам је учинио велику цркв. историјску услугу. Ударајући на силу папства, уклонио се од римо-католицизма на супротну страну, дао крила богословској мисли, да слободно полети у питањима цркв. религијозним, те је тиме принео материјала за компаративно-богословску науку. Ово је јако послужило к разбиstreњу истинитих начела цркв. религијозног живота. Међу римо-католицизмом и протестантизмом разбуктала се жестока борба.

Брижљиво се изношаху разлози и на једној и на другој страни. Противници беху подједнако снажни, те је ту требао неко трећи — да пресуди. И заиста, у многим спорним тачкама обраћаху се и једни и други — на исток. То чинише и римски и протестантски полемици, а тиме баш фактички и једни и други признаше, да у богословским питањима исток има — пресудна гласа.

То је принудило обе стране, да из ближе проуче живот источне цркве, а при том проучавању у души је многих безпристраних испитавача одјекнула истина источне васеленске цркве, и ако ова у то доба беше потиштена варварским игом — турским.

Од то доба виђамо, где се у западном хришћанском свету час по јавља по који мислилац богословски, који, увидев крајности и у католицизму и у протестантизму, тежи да их примири на основу начела — васеленског православља. Међу овима су знаменити: Воијет, Лајбниц и Февроније. У њихом богословљу је врло много елемената што дишу духом васеленског православља.

Па и у најновије доба има много западних богослова, који испоређујући и растварајући ове две супротне религиозне системе западног хришћанства, признају једностраност истих, те чисто логичним путем долазе до тога, да признају и признају истину васеленског православља.

Сви ови појави су истина као неке светле варнице у густој тами неправославног западног хришћанства, но је у свему томе ипак главно то, да по њима можемо судити, да елементи православља на западу још живе, те се под повољним условима могу још развити и донети богата плода. Разлога за ово има — доста. Пламен борбе те, распирен ветром неверства, које се на западу све већма и већма ширило, био је све јачи и јачи; па кад се најпосле опазило, да то пронашћу прети и самом хришћанству, то се ту увидело, да је нужно одустати од те опште борбе. Но пошто на западу не могаху наћи такве тачке, око које би се сви уједно коло окупити могли, то многи и опет бацаше жудне погледе — на исток. Отуд видимо где се у овом столећу покушава сједињење са истоком. Историја ових покушаја давно нам збори о унутарњем значају истих.

Први покушај те врсте је у Енглеској, тако звани: Оксфордски покрет, у тридесетим годинама овог века. Покрет тај, по постанку свом, је локална појава, која је потекла из унутарњег живота англиканске цркве; но језгра му је имала опште историјски карактер; у њему се видела нова фаза у развоју хришћанске свести на западу. Покрет тај поникао је из сазнања ненормалног положаја, у који је упала англиканска црква а са развића у њој — протестантизма. Кад ту невољу увидеше ваљани и озбиљни чланови њени, којима на срцу лежаху интереси цркве своје, те који не хтедоше допустити, да им црква буде легло разних протестантских секата, већ желеше да она буде света, саборна и апостолека, те се они постараше да нађу излаза из тог ненормалног положаја, у који их је бацио протестантизам, и потражише средства, да пробуде и оживе у англиканској цркви свест — католичности. У ту цел се на оксфордској универзи склопило друштво. Чланови тога друштва, аксијечно образовани људи, да би своју сврху

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

постигли, обратише особиту пажњу на дела св. отаца, на ту класичну литературу хришћанског богословља, која занемарена беше. Њу почеше изучавати, и труд им не беше без успеха. Из дела св. отаца видеше они васеленску цркву у свој пуноћи њеној, видеше њена начела, која су тако узвишена над сектанском тесногрудношћу тадањег англиканизма.

Сви ти учењаци изјавише се за васеленску цркву и што боље и дубље проучаваху дела св. отаца, тим им је идеја католичанске цркве — дивнија била. Ово се потпуно видело на оним трактатима, којима се ти научењаци на основу резултата, до којих испитивањем дођоше — делише од заједнице. Први од тих трактата носи на себи печат нерешивости и традиционе привезаности к англиканизму, но што даље, то све боље и јасније излазе у њима на видик католички елементи, а у последњим трактатима види се јасно и отворено симпатија њихових автора према католичности, којој беху готови и симболичне чланке англиканске цркве на жртву принети.

Но идеја католичанске цркве и сувише је апстрактна, а да би на њој могли остати. Ако је та идеја истинита, то треба да је на земљи остварена, без чега би обећање о вечном животу цркве на земљи било — празно.

Тим путем логичног мишљења сасвим природно потражише они католичанску цркву на земљи, која би одговарала начелима истините цркве Христове. И ту се ти оксфордски учењаци поделише у мишљењима. По мишљењу једних узрок је злу, које мори англиканску цркву у самом реформатском покрету. По њихову мишљењу реформација, која је оделила англиканску цркву од римо-католицизма, беше велика историјска погрешка, те по томе дођоше до тога закључка, да им се ваља повратити што пре старој „матери“ римској цркви, јер је у њој по њихову мишљењу најсавршенији тип васеленске католичке цркве.

До оваког закључка, после онаког марљивог изучавања литературе св. отаца, доћи, изгледа непојмљиво, али је ипак сасвим природно, кад се узму у обзир тадање прилике.

Римска црква са својом јаком организацијом, јерархијом, својом распрострањеношћу и чаробном силом своје историјске прошлости, могла је привући к себи оксфордске учењаке. Кад се при том узме у обзир заједничка цивилизација, која

спаја Енглеску са римеким кат. контингентом, насупротив историјској разлици, која постоји међу истом и незнатним и некултурним истоком, тада је сасвим појмљива и природна та наклоност оксфордских учењака — к римској цркви. Но — међу њима беше ипак људи, који дубље појимаху процес црквено-историјског развика, те не могоше остати на том становишту. Њима је на срцу лежао идејал истините католичанске цркве, који они хтедоше видети остварен на земљи; не будући строги при проматрању постојећих цркава, не могоше ни на једној од тих видети својство истинитости и католичности, те дођоше до тога закључка, да стварном идејалу католичанске цркве не одговара ни једна од постојећих цркава, а по обећању Спаситељеву овај мора у ствари постојати. Таким путем дођоше ти учењаци до тога тврђења, да ни једна од постојећих трију цркава није за себе истинита и католичанска, већ су то све оне — заједно. Католичанска црква, веле, треба да је као дрво, које се из једног корена и стабла грана и развија, у кога све гране, ма те биле и неједнаке, из тог стабла излазе, једним се соком хране, један животни корен имају. Три главне цркве: грчко-источна, римо-католичка и англиканска — то су гране једне католичке цркве; свака пак за се није католичанска црква, но је тек део исте, који је своју првобитну чистоту изгубио под утицајем историјских и националних прилика. Но кад их узмемо све заједно, те кад их све на општа начела сведемо, одбадив поједине националне елементе, то ће та општа начела бити католичанским стаблом, на коме су као гране на дрвету — поједине цркве. Сваки ће имати права да се назове чланом католичанске цркве, а примати св. тајне моћи ће у којој му драго од ове три цркве.

И ту смелу мисао покушаше неки и да остваре. Тако један од вођа оксфордског покрета, учени Ђакон Палмер, оде у Русију и ту исказа да он има права бити учесником св. тајне причешћа у руској цркви и то на том основу, што је он као члан англиканске цркве уједно и члан католичанске цркве, која је општи темељ свим трима главним црквама хришћанског света.

Но покушај му тај — наравно — није испео за руком. Први свештеник, на кога се он обратио с молбом да га причести, искао је од њега најпре, да се одрече заблуда англи-

капизма. У том смислу одговорио му је и св. синод руски, рекав му, да је то и тако оxfordско учење противно духу православне цркве, која тврдо стоји на старим начелима васеленским, с којих она неће сићи никад, а најмање за љубав неким помесним теоријама.

Оxfordски покрет, као што се види, није имао одесудног резултата; ту је само религиозни дух полетео и хтео да се ослободи од протестантизма, који уди црквеном животу — но замах!

(Свршиће се)

РИМОКАТОЛИЧКЕ ИКОНЕ У НАШИМ ХРАМОВИМА.

Ка сам у овоме листу од прошле године у бр. 27. под натписом „Пазимо — чувајмо се!“ написао неколико речи о неким чивутским агентима, који под именом православних продају унијатска одјејанија и друге црквене утвари, па сам том приликом рекао и ово: „*по сиромашнијим ратарским кућама у Бачкој и Банату, ако не ћемо видети на дваровима обешене којекакве накараде, које тобоже представљају ликове појединих светитеља, оно ћемо на сигурно наћи или чисто римске или литографисане унијатске слике са малоруским натписом*“. Врло се добро сећам, да сам том приликом и то споменуо, да се римокатоличке слике и у православним храмовима налазе и навео сам једну цркву за пример. За што је уредништво тај пасус изоставило, ја не знам, само толико велам, да грешни, ако мисли, да треба такве ствари ућуткивати. Но што му драго, можда је уредништво други разлог имало, него ме боли друго нешто, а то је: што је сваки брат свештеник, па и они, који су чланови консисторије, и пре овога чланка знао за ту нашу срамоту, па и од мене упозорен на то, није нашао за нужно, да изнесе у тој ствари пред консисторију згодан предлог! Па и наши протопресвитери, који приликом протопресвитерских посета редовно и у храмове улазе и за цело су приметили у многима туђе иконе, не учинише ништа, да се те иконе уклоне из православних храмова!

То ми је ето дало повода, да још једном проговорим о тим злокобним иконама.

Шта би, Боже, какав странац мислио о нама, кад би видео иконе у нашим сиромашнијим ратарским кућама? Какав би тај имао појам о развијености естетичног чуства код Срба?! Ја сам приметио, да је наш народ врло горд на своје свечарство, крено име; често се спомиње, како је Србин једном приликом са највећим са-

жаљењем рекао: „Сиромах Шваба — он нема свечарства“! Па кад се поноси том установом, онда је са свим природно, да и свога свеца, заштитника куће и породице, често замишља, да је овако или онако изгледао, а свагда идеално — не као обични људи. На зиду у прочељу виси икона, на којој је изображен лик његовог идеала; па како изгледа? По потезима видни, да треба да представља човека, али је мајмун од те слике у толико лепши, што је и његово лице ближе облику лица човечја, него онај, који представља образ којег светитеља. Кад би који вештак хтео да наслика накараду људску, мислим, да то никад не би тако лепо извео, као вашарски „молер“ кад идеалише човечји облик! Велика главурда са четир беле и црне неге, које престављају очи, нос и уста, мали труп и три подужа потеза, који се доле у четир разилазе, приказују ноге, и т. д. Над главом те карикатуре написано је — наравно на особити начин — „**Сти Иван**“ — дакле св. Јован!

Од прилике исто тако изгледају и ликови других светитеља, само је код једних у руци кадионица — то се бар из натписа зна, шта треба да буде — код других на глави бајаги митра и т. д. а горе написано: „**Сти Стефан**“ „**Сти Никол**“ и т. д.

Сигурно, да не би дошао у неприлику, ако би ко год хтео икону св. Николе, а у њега нема, све је распродао, — вешти молер компоновао је читаву групу светитеља и ту онда видиш: оње, кола, рогато несто (аждају), две три цркве, ликове мушке и женске, с крилима, кључевима и бог те пита, шта ту све нема! На такој онда вештачкој композицији имаш одмах: св. Николу, Илију, Архангеле, св. Петку и т. д.

Као год што поједини свечани обреди и церемоније, а особито *иссма* утиче на религиозни осећај човечји, исто тако и у слици исказани или изведени поједини моменти из живота Сиа-

сигетла, Богородице или светитеља бúde силније у религиозном човеку његове вереке осећаје. Са побожношћу нашега народа можемо бити потпуно задовољни. Па јесу ли и те иконе, односно те накараде, имале утицаја на њега, да је побожан? Одговориће ми се: јесте, имале су, јер је естетично чуство у нашем народу још неразвијено, па за то он у тим накарадама не види ништа смешно ни ружно. А питам ја: је ли могуће, да онај народ нема осећања за лепо, који је непевао песму о Јевросими мајци Косовци девојци, кнезу мученику и т. д. Ја мислим, кад би се нашем народу пружиле лене иконе, да би му религиозно осећање још већма порасло и још већма се утврдило; а што је главно, не смемо ради свога образа дозволити, да се у овом просвећеном веку са нашим народом странци непевају, јер једини је Србин чији дом те накараде ките.

Баш за то, што има осећања за лепо, пао је у другу заблуду хотимце и нехотице, а тиме је своме православљу дао осетљив удар, наиме: за врло јефтин новац купио је *лепе унијатске и римокатоличке слике* и почео њима китити не само домове, но и храмове, па чак и олтане!!

На читавом балканском полуострву, а особито у окупираним земљама, разанела је римска пропаганда своје мреже. Једно средство, којим такођер пронађишу, јесу и *иконе и слицице из св. писма старог и новог завета*, поред којих ревносни мисионари онако тек узгред и *на иколон протуре и слику св. оца наше*, на којој су у неколико редака исписане и некоје врлине Његове Непогрешивости. Како се те иконе у милијоне растурују, то је продавцима могуће, да их врло јефтино продају, ма да по својој изради више вреде. За православне имају унијатске или католичке слике са или без натписа. У јесен ћете видети скоро сваки дан по банатским и бачким селима по сокацима кола са читавим возом икона, а два Чивутина иду из куће у кућу и по своме обичају натурују селацима своју јефтину робу, па ако баш никако друкчије, а оно дају ма и на почек, само нек се продаје. Кад домаћин погледа на своју икону у прочелу и ону, коју му Чива нуди и помисли на цену, не може да одоли срцу, а да ју не купи, а ревносни му свештеник освети, те *заједнички атагирају на своју највешну светињу*, за коју је многи њихов предак на коцу мученички скончао!

Отпшао побожан Србин у град на пијацу или где год на годишњи вашар, па купујући шта му треба, снази где год уза зид, где се стотинама лепих слика лепршају, а кад дође близу, а оно сами светитељи, па још његови православни, јер лепо може да прочита кирилицом написано: **Николај, Геворѓиј**, и т. д. а доле: дозв. ценз. Львовъ и т. д! Па још за 20 нов!! А ко је не би купио?!

Ето на та два начина дошао је наш народ до римокатоличких и унијатских слика! *Ја сам о Бурђеву дне имао 140 водича, па ни у једној кући нисам нашао православну икону* — накараде не рачунам!!

Но што је још црње и горе, а богме и неопростива срамота наша, *и сами храмови православни и унијатски су римокатоличких и унијатских икона*. Да своју тврдњу поткрепим, навећу неколико примера.

У С., где је пре кратког времена *ирота* умрбо, има у олтану *пет римокатоличких икона*, од којих на једној литографисаној лепо и красно стоји написано: *Gnadenbild Maria in Pöltsch*; друга је св. Тројица крунишу Богоматер — већ сама композиција и без израде није православна; — трећа: усеније Богородице; четврта и пета су на *жртвенику*, од којих је једна Спаситељ у врту гетсиманском, а друга Богородица са Спаситељем! Ратари, који виде таку икону Богородице, сами погоде, да је римокатоличка; за њих је само то мерило, што је дете Спаситељ — голишав!

У Д. над архијерејским столом висе икона Богоматере чисто *римокатоличка* тако, да сами неуди људи знају каква је, те кад је пре неколико година св. патријарх био у Д. приликом капонићких посета, сами су је одборници за то време уклонили — али после опет поставили, где је и била!

У К.—у су биле две римокатоличке слике са латинским натписом над певницама; поклонилих је један побожан Румун. Колико ли сам имао муке и галибе с одбором, док сам те иконе уклонио!

Ја сам почео рећати једну по једну цркву, али чини ми се, да не бих лако избројио цркве и храмове, у којима се споменуто иконе налазе — а колико ли је одежда, барјака и литија?!

У много ћемо православних домова наћи слику „mater dolorosa“, а најчешће су: како св.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Тројица крунису Богородицу и литографисане унијатске.

У једној великој православној српској цркви има у *храму* између осталих икона и литографисана слика — *благовештенског сабора!*

Шта ли би Боже, радили римски свештеници, а особито њихова духовна власт, да се случајно у њихов храм унесе православна икона!

Што су се у храмове увукле римокатоличке иконе, ту смо криви само *ми свештеници* и — нико више. Без свештениковог знања не сме ући у цркву ништа, јер он мора најпре сваки предмет осветити. Дакле: таке ствари, које не одговарају православљу, *не треба осветити*, па онда не могу ући у храм. Истина, ономе благочастивом парохијанину тешко ће пасти, кад му свештеник не прими у храм поклон, који је он с најчистијим срцем и највећом љубављу својој светој матери принео, па можда то не ће у срцу своме пароху никад опростити, али свештеник нека увек има то на уму, да у противном случају ни њему св. православној храм не ће опростити атентат, који му је нанео украсивши му груди украсом, који му не приличи. Кад би му се лено растумачило, за што му се поклон не прима, можда га не би ни болело. Је ли једном неки предмет којим било начином ушао у цркву, и ту дуже времена, па и годинама стојао, ту је онда свештеников ауторитет врло мали да га уклони, а да на себе не навуче гнев, па можда и горе што од својих парохијана.

У осталом, то је све природна последица нашега рада. Ми смо скоро све способности употребили на *сиољашње* уређење цркве а на *унутрашње* смо у великој ревности и заборавили. Па бар да смо и ту остали, али ми смо се и преко тих граница пребацили на поље партијских страсти, па данас горимо од раснашености. Данас не ходи свештеник за тим, да му се рад цени као *свештеника*, него као *вође ове или оне партије* у општини. Данас се мало свештеника лаћа пера, да о чисто црквеним, духовним стварима пише, ал' за то је редак који не расправља партијске ствари, па макар и обичним новинарским дописима. Колико ли је по политичним листовима необузданих, раснашених чланака, које су браћа свештеници написали?!

Док се ми тако ван цркве одушевљено међусобно китимо, а у храму нам безобзирни наертљивац иза престола у песницу духа.

А ко је крив, што су се у православне домове увукле римске и унијатске иконе? Ту су у првом реду криве наше незгодне прилике, којима се може лако доскочити. Ми немамо ни једне фирме, која би могла за сад продавати тако јефтино лепе иконе, као што се продају римске, али би се така фирма могла створити, кад би се наша виша духовна власт заузела, кад би н. пр. изабрала једну познату *солидну српску фирму* и с њоме уговорила, да израђује одјејанија, црквене утвари и иконе, *а све под надзором духовне власти*, по цену, која се утврди и која одговара вредности израде, наравно *најумеренијој*. Да би јој пак омогућила најнижу цену, нужно је најстрожије наложити свему свештенству и црквеним општинама, да само од те фирме имају куповати потребне ствари за цркву, а свештеници да су дужни и парохијане опомињати, да се при куповању икона и слика на њу обраћају; исто тако да свештеници морају путнике те фирме препоручивати и на руци им бити при продавању. На тај начин не бисмо имали те силне римско-унијатске иконе у православним храмовима и домовима. *Ја мислим, да је много важније иштање, где и какве ће црква и народ иконе куповати него код кога ће друштва осигурати своја здања*, па кад се у овом последњем могло постићи, да су сва здања осигураба код једног друштва, тако исто и још лакше постићи ће се и оно прво, а то *мора бити*, док је још време. Нађе ли се згоднији начин од овога, још боље!

Сад је време да протопресвитери обилазе своје округе, па том приликом нека сваки добро промотри храмове, па где нађе што год неправославно, — а тога ће сваки наћи — нека заповеди, да се одмах уклони, а свештеника најстрожије треба позвати, да добро пази, да се од селе не уноси у цркву, што јој не приличи, нити да *скрива* такове ствари приликом посете више духовне власти, јер је у томе случају свештеник *схизматик* — а таквога треба ли пити чина и званија.

Још једном апелујем на нашу вишу духовну власт, да у овој ствари што пре сходна упутства и наредбе изда, а протопресвитери, да после обављених посета о овој ствари конси-сторији извештај поднесу.

У Десци, јунија месеца 1893.

Јован Гавриловић,
свештеник.

ДОПИС.

(Писмо с пута из пакрачке дијецезе. — Крижевац и Унијати.)

Не давно ме нанесе пут у манастир Лепавину, који се налази у пакрачкој епархији а лежи недалеко од жељезничког пута, који веже Загреб са Жакањом. Ту је близу и Крижевац, седиште унијатског владике. Кад сам већ ту, жао би ми било да не одем у Крижевац и да га не видим, смишљао сам ја, а особито ме је вукла жеља да погледам унијатску цркву, каква је и колика је и да што поближе дознам о Унијатима, а и да проучим чувену ратарницу и шумарски завод крижевачки. Што сам наканио, то сам и учинио. Седнем на жељезницу и ето ме већ за $\frac{1}{2}$ сата у Крижеву. Бијаше уторак 3. август. Наумим прво да потражим унијатску цркву, а после ћу ратарницу. Распитавши, у којој се улици налази унијатска црква, пођох право њој и нађох је. Док до ње не дођох, прођох поред неколико лепих кућа унијатског свештенства а по том поред великог једнокатног двора унијатског владике, у ком сада станује владика Дрохобецки, тај чувени Русин, Мађар и најпосле и жестоки Хрват; тај јерарх, који је у једно те исто време и жесток Унијат и римокатолик, а то све само за то, да би се тако додворио Риму те постао арцибискупом загребачким. Пример унијатске сталности у вери својој! Двор бискупов ограђен је гвозденим шипкама (штакетама).

Црква је одмах уз двор. Средње је величине, а торањ покривен бакром. Порту а и цркву нађем отворену. Уђем унутра, и одмах ми у очи паде нека мешавина источнога са западним — православнога са неправославним. У женској препрати уза два стуба узидана је са сваке стране по једна светниоца, у којој благочастива наства унијатска по римском адету умаче прете и крети се њоме са три прета: на име оца и сина и светога духа. Пошавши средином цркве даље, опазим, да су столови као и код нас, с леве стране предикаоница а између ове и певнице је трон Богоматере. С десне стране према трону Богородице чином је онет стô владичин, а уза њ певница. Док сам ја иконостас посматрао, долазио ми је из олтару глас молитава, које се на проскомидији читају, те запитам неког старца који се ту десно: „шта, хоће ли данас бити литургија?“ „Хоће, велечасни“, одговори ми исти.

„А ко сте ви ту?“ унитам га ја.

„Кантор,“ (дакле ни певчика ни црквењак, већ баш кантор) — одврати он.

„А јесте л' и ви Унијат, ако смем питати?“ онет ћу ја.

„Јесам.“

„А молим, реците ми, зашто се данас служе служба?“

„За једног болесника“ — рећи ће он.

Ха, добро је, помислим у себи, добро сам дошао, бар ћу чути како поју и видети како служе, што сам одавна желео, и стадох на ново разгледати иконостас, оставивши за часак старог кантора.

Иконостас би био као и наш, само да није неке колико мале, толико и оманне разлике. Шта мислите, шта су ти мудраци поставили одмах испод распетија? Ништа друго по слику св. апостола Петра с кључевима у руци — символ главнога догмата римске цркве! А да се Власи не сете, ради чега је св. Петар ту, метнуше му с леве стране апостола *Ізѣкъкѣѣ* — св. Павла. Тек испод врховних апостола су слике 4 евангелиста и неколицине осталих апостола. Над царским дверима је слика *Божествѣнск. Дѣла*, а поврх ње Св Тројице.

Још нисам са разгледањем иконостаса ни готов био, али ево ти у цркву једног старијег унијатског свештеника са двојцом млађих. Дознао сам, да је стари — каноник Бадовицац, а за ону двојицу млађих, да је једно — капелан Дрохобецки — владичин брат, а друго — неки њихов богослов. Сва тројица обријани. Поклоним им се, и стари ме позове у певницу. Куд ћу камо ћу, помислим у себи, кад ме је позвао, дај да уђем, ма да сам знао, да ћу се тиме огрешити о 33. правило лаодикијског сабора, које гласи: „*Еѣрномѣ* не подобаетъ молитисѣ сѣ еретикомъ, или ѿщепенцемъ.“ У том поче и литургија. Служио ју је неки млађи свештеник; чух да му је име Шобат. Јектенија читао је доста брзо али разговетно. На јектенија је одговарао кантор, а припомагао му каноник са богословом и капеланом и са двоје деце. Одговарања на јектенија необично су ми звонила у ушима, јер се разликују од одговарања у нашим црквама. Сад сам тек с већим љубопитством очекивао појање антифона, блаженâ и тронара.

Први антифон однојао је брзим осмим (антифонским) гласом; али ту брата тек једва распознајеш осми глас, толико ти је искварен и понешто заударна на тон паништански. Особито онај богослов скроз је паништанац; кад је већ отворио уста, чинило ми се, да је какав римски клерик који је узео православну катавасију те из ње поје наше пјеније по римском калуну. Тако прође „Благослови дѣше мол Гдѣ“, ... тако прође и „Єдинородный Сынє“ ... Блажена бијаше 8-ог гласа. Но ту могу рећи: хајде, хајде, јер је стари Бадовинац појао, који је још ваљда нешто српског пјенија у своје младо доба присвојио. Сад сам опрезно мотрио, како ће се свршити „мали вход.“ Ту ти се опет Унијати разликују од нас. Свештеник је јеванђеље подигао готово изнад главе тако, да је испод еванђеља могао лепо очима гледати пред-а-се, по самом том толи важном акту није одао оне светње, каква му приличи. Са еванђељем ступао је нагло, није се извишао кроз северне двери поклонио владицином столу, а зауставио се не на корак два пред царским дверима, већ управо у једној царских двери и ту сачекао конач блажена, рекао „премѣдрость прости“ и одмах ушао у олтар, без да се је као ми поклонио опет владицином столу.

Место прописаних дневних и храмовних тропара и кондака, однојани су тропари, које код нас чита свештеник кад узима време: „Помилий насъ Гдѣ, помилий насъ ... Слава ... Гдѣ помилий насъ ... И нынѣ ... Млрдѣл двери ѿверзи намъ благословеннаа ...“ То су ваљда узели из „Послѣдовеніе ѿвѣщаго молебна“ на крају Рајачијевог Часослова? После „Трискагоє“ читао је један малиша апоетол. Наравно, да и то читање апоетолу није налик на наше. Не знам, зашто свештеник није кадио престолне иконе, лик и осталу цркву за време читања апоетолу?! Или се код њих у опште не кади, или само тада не, кад се служи служба за болне? Еванђеље је очитано разговетно, али бадава, нема наше акцентуације.

После еванђеља разгледао сам једну књигу, која је пред-а-мног на певници лежала, и која носи наслов „Изборникъ благопотребныхъ церковныхъ чинѡвъ“, а штампана је 1873. г. у Лавову у унијатском ставропигијском институту. То је на форму нашег Поповијевог „Великог Зборника“ уређена катавасија. Стари каноник који је уза ме стајао видећи да се ја интере-

сујем за књиге, рече ми: „Е господине, имамо ми ту и правих православних књига. Видите овај је часловац штампан у Бечу благословом патријарха Лисифа; а имамо вам ми књига и из Кијева и Москве“. За тим ми показа велики часловац штампан у Кракову. „Ово вам је унијатски часловац“, настави он, и да би ме боље о том уверио, показа ми „Екѣрѣю“ са штампаним уметком „и ѿ сына“, и уз то рече: „ето видите, то нас једино дели од вас“. „Опростите“, рећи ћу му, „господине, дели нас и више шта. Та ви сте осим догмата о главенству папе већ и све остале догмате римске цркве попримили и присвојили“. „Јест, то имате право, али обреди и богослужење је као и код вас“, — шапћући рече ми смешећи се стари каноник. „Бога ми, није тако“, рећи ћу му одважно ја. „Ево сам само 1/2 сѣта у вашој цркви, па већ видим на литургији велику разлику, а по том могу судити како је с осталим свештеним радњама и иним обредима“. У том нас разговору прекиде херувика. Кога је гласа нѣта била и какве врсте, не умем рећи; тек ништа особитога. Још док се она појала, свештеник је већ у олтару изговорио већи део помена те нисам могао чути, како је почео, да ли са „благочестивый и христілюбивый родъ христіанскій“ или како иначе; само сам чуо, да је најпре споменуо папу и епископа па тек онда „благочестивѣйшаго и коглюбиваго Императора“ а на концу спомену „и всѣхъ васъ и повсюдѣ православныхъ Христіанъ“.

Кад се херувика свршила, погледам на сѣт, и видим да ми је време поласка мог већ ту, рекнем старом канонику да сам за путем, прекретим се, препоручим му се и одем. При поласку мом ушита ме пети: „а молим вас, кажите ми бар, одкале сте?“ Рекох му и удаљих се из цркве.

Јао ми беше, што сам се морао према мом плану журити из Крижевца, можда бих у разговору са старим каноником након свршене службе још за коју новину код Унијата сазнао.

Овако се, драги читаоче, ето служи у Крижевцу, у том унијатском Риму. А по вањским парохијама, чујем да се служи још црње и горе, јер су њихови млађи свештеници махом језуитски питомци, а судити је то и по том, што они њихови свештеници, који су опкољени православним свештенством, имају инструкцију, да се с нашима не друже, да их наши не би ма у чем одродили.

Запамљиво ће бити, ако још коју речем о њиховом свештенству. Прво, оно је сада добро спрењено, јер је задојено у загребачком семинару још од малих ногу у чисто језуитском духу. Носи се као и римско већим делом. Реверенде им се до доле скопчављују и те су без пљика (пљингли). Шешире носе какве хоће, а косу, браду и бркове пуштају, шишају и брију, како хоће. Ту им је све остављено на вољу. А што се женидбе тиче, и то им је остављено на вољу. Има их жењених и нежењених.

Е на онда још Унијати образа имају, да наш српски безазлени народ завађају говорећи: није никакве разлике између нас и вас. Па кад није разлике, што се не вратите ви у крило своје старе вере, већ нас позивате у туђе јато?! Одрешитија интелигенција унијатска, која је мало себи дошла после издања Грбићевог „Карловач-

ког владичанства“, сад сама за себе вели: „Ми сами не знамо, чији смо; ни ваши (православни), ни панини, а богме ни своји“. Но Дрохобецки се неће моћи пред паном показати као ловац *языквкз*, јер је наш српски народ потпуно свестан и своје народности српске и своје вере православне. А при том Унијати и онако бројно опадају. За нас је то утешна околност. Дрохобецки у својој околици ни мрднати не би могао, да је нашем тамошњем народу поред развијене му српске и православне свести још родољубивих и спремих пастира. Но да би ови тамо и опстали могли, треба их и материјално обезбедити, а не гледати их да живе као цецраци са 4—500 фор. несигурне плаће. Ту народни фонд нека учини своје, па нека се нико не боји, да ће нам вуци моћи изгризати стадо наше!

Л. Б.

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

— (Патронат Монашке Школе) одржао је своју седницу у Ср. Карловцима 1. (13.) септембра о. г. под председништвом Његове Светости преузвишеног г. Патријарха *Георгија* као врховног патрона а у присуству чланова истог патроната г. г. Иларијона *Руварица*, Архимандрита гретешког, *Јосифа Јорговића*, Игумана војловичког, *Митрофана Павловића*, Игумана бешеновачког, *Мирона Борђевића*, Игумана ковиљског и *Исака Дошена* протосињела-настојатеља хоповског као заменика. Сви предмети, који су се имали обавити, посвршавани су у овој седници и то: осим управитеља монашке Школе у Манастиру Хопову постављена су још два професора. Квалификованих компетената за професоре пријавило се девет, од којих су изабрани ови: г. г. *Васа Прибичевић*, који је свршио духовну академију и *Живко Миличевић*, одличан свршени богослов. Обојица ће за кратко време ступити у монашки чин. За питомца, који ће се академски изобразити и спремити у економској струци као будући професор овог Завода, именован је одлични свршени матурант *Коста Илибашић*.

Питомаца — ученика, који су се пријавили из разних средњих завода, било је свега 23, пошто је ваљало изабрати за сад само 10 питомаца, узета су у обзир само она десеторица, који су изказали најбоље сведоче, и то: *Душан Поповић*, *Стеван Удицки*, *Никола Раделић*, *Војин Вукосављевић*, *Михајло Теодоровић*, *Милош Муждека*, *Никола Недић*, *Ђуро Костић*, *Петар Радовановић* и *Душан Штакић*. Међу овим поменутих питомцима

има их, који су са добрим и врло добрим успехом свршили најмање IV. разред гимназије, реалке или вишу грађанску школу, а има их и из V. и VI. гимн. разреда, а и свршених приправника и ученика ратарске школе.

Манастирских питомаца пак, који су више година провели у манастирима и од којих по гдекоји има и који разред гимназије, пријавили су њихови настојатељи њих 23. Од ових примљени су 12, који нису прешли 20. годину узраста и то: *Георгије Бугарски* из ман. *Шпшатовца*, *Гавра Теодоровић* из *Раковица*, *Милош Богдановић* из *Кувевина*, *Стеван Неговановић* и *Немања Ратков* из *Ковиља*, *Никола Добришић* из *Лепавине*, *Миленко Ђукић* из *Беоцина*, *Војин Брандобрански* из *Гретеге*, *Григорије Николић* и *Петар Дошен* из *Хопова*, *Илија Јефтић* из ман. *Бешенова* и *Илија Паланчанин* из ман. *Беоцина*.

У овој седници решено је још и то: да се позову они манастири, који још ни прву половину овогодишњег износа ради издржавања овог завода уплатили нису — да то учине што пре заједно са уплатом целог овогодишњег улога; а остали манастири, осим *Беоцина* који је све уплатио, да се позову на уплату и друге половине за ову годину.

М. Ђ.

ЧИТУЉА.

— († *Михајло Крајачић*, парох велико-мучњански). 5. јула о. г. променио је — после кратког боловања — овај временски живот са вечитим честитим свештеник и чувар православља *Михајло Крајачић*, парох Велике Мучне (у котару копривничком, епар-

кији накрачкој), а сутра дан је од седморице околних свештеника световног и монашког реда свечано онојан, од свога народа оплакан, од силног нашег и поверног света те многе околне одличне интелигенције до вечне куће отп्राћен и матери земљи предан. У цркви при опелу а и после над отвореним гробом опростио се с њим у дирљивом говору о. *Амросије Павловић*, парох загребачки и управитељ манастира Лепавинскога.

Покојни Крајачић родио се у селу Паулин-Клоштру средичке парохије, у некадањој Ђурђевачкој регименти, од простих граничарских родитеља 1816. г. Свршивши тадањи тако звани граничарски „Обер-schule“ ступи у накрачку богословију и ову као послужитељ и питомца тадањег владике накрачког Стевана Поповића сретно сврши. Као свршени богослов је неко време и учитељвао, а 1841. рукоположен је за пресвитера. До 1845. год. капеланисао је у Беловару, а 1846. и 1847. год. у Дишнику. Тада је Дишник био готово сасвим окужен унијатском јереси. Млади капелан Михајило показа се тада као ревниоси поборник православља, јер је све Унијате, које је римска пропаганда — снажно подржавана војеном влашћу — од православља отргла, опет у крило православља повратио. Положај његов беше тада врло тежак, јер обрана православља је тада у Граници то исто било што и „ведеиздаја“. Због његовог ревниосног подвизавања у корист православља подазревале су га врло војничке власти, те су оне свима силама настојале, да младог капелана Михајила ма којим начином себи с пута уклоне т. ј. да га из Дишника смакну. Немајући темељита баш разлога за то, правилише му разне неприлике. Тако између многих чуда, која не могуше неустрашивом борцу за православље — Михајилу — додјати, једном поскидаше у хладно јесење доба сва врата и прозоре с Михајлова стана, не би ли га само тиме принудили на одлазак. На кад и то не може, онда га силом под војничком стражом прогнаше из Дишника. Али је он онда мирне душе отишао из Дишника поћи, јер после њега остаде још само 5 Унијата, које је касније парох Андрија Штековић у православље повратио. Покојник описујући тај догађај вели у својим мемоарима: „Био сам као какви злочинац и изрод народни по ц. и кр. војништву са једном хаљином и перином протерао“.

Позле тога веле да је отишао у Слобоштинцу — село у Славонији, и овде ступио у народну војску за време мађарске револуције 1848./9. год., у којој је и као војник и као војени капелан функцирао.

Кад се је мађарска буна свршила, западе га парохија Копривничка. Парохију ову, која је тада у свему само 6 српско-православних домова бројала, опслуживао је он нешто преко 6 година т. ј. од 1. септембра 1851. до 20. октобра 1857., и то за худу плаћу од 10 фор. месечно.

Одавде се 20. октобра 1857. пресели у суседну парохију — велику Мучну —, у којој је цео свој преостали век провео. Ту се он с великом сиротињом борио. Са 400 фор. несигурне плаће и са 200 фор. још несигурније сесоналне одштете имао је

најпре да издржава јединицу ћерку и зета, који је био мали чиновник а велики трошачија; а кад обоје на његову несрећу помреше, остаде му на врату шесторо њихове сирочади, да се о њима стара и брине. Његовање и издржававање те сирочади, које је он све до једног на ноге подигао и ухљебио, поред све падаће његове, још му је теже падало, пошто је био удов.

Да би се покојник какве боље парохије докопао, у којој би кукавио материјално стање своје поправио те тако мало очима прогледао, молио је од Консисторије парохије: Нарђанску, Ровинску, Велико-Писаничку и Велико-Поганачку, али га по несрећи ни једна не западе. Мученику бијаше ваљда суђена Мучна, да њу служи и у њој кости остави? Но при свем том покојник није на своју судбину роптао, него се је с њом ипак задовољавао и своју парохију ревно и савесно до смрти своје послуживао, налазећи одушке тузи својој у том, што му се по каткад прилика пружила, да у околним парохијалним црквама о црквеним славама проповеда.

Као многогодишњи свештеник одликован је пре неколико година црквеним појасем. А како је о Петрову ове године навршивао покојник 53. годину тежке и мучне своје свештеничке службе, то су му пријатељи и поштоватељи његови у Његовог ц. и кр. Апост. Величанства исходили златан крет за заслуге, и његова старачка прса имала су тога дана први пут бити украшена тим превеликим одликовањем. И госп. епископ Мирон беше наумио да му о том дану дође, његов јубилеј поздравити, и у почаст 53-годишњице му архијерејском својом службом славу ту увелича. Но како се је спремао покојник пред Петров-дан баш разболео, то се је та слава одгодила, док он не оздрави. Но његово је здравље смрћу замењено, и тако му се не даде да бар пред вратима смрти своје знак превелике милости на својим грудима понесе.

Све што покуних о животу тога паћеника-свештеника, написах ето у ову књигу народну; а коме до руку дође његова автобиографија и она акта, где је описао дишничку унију, томе ће се пружити прилика, да коју опширније и верније о покојнику рече и подробније и автентичније опише све марифетлуке римско-језуитске пропаганде и тадање војене власти, које су здруженим силама настојале, да унију у српском народу не само у Дишнику него и у осталој Хрватској и Славонији посеју и одомаће.

Слава бранитељу православља! Лака му црна земљица била! Вечан му спомен у народу српско-православном!

Л. Б.

Н О В Е К Њ И Г Е.

— *Нацрт за катихетичке беседе састављен према катихизису православне цркве, од Јована, Епископа Смоленског.* — С руског превео *Велко Миросављевић*, свршени богослов. — (Прештампао из „Српског Сиона“ за год. 1893.) У Н. Саду, Српска Манастирска Штампарија 1893. — 8-на, стр. 21. — Цена 15 новч.

Нешто о прошлости православних цркава у Шајкашкој. Написао А. Ђукић. (Прештамано из „Српског Сиона“ за годину 1893.) У Н. Саду.

Српска Манастирска Штампарија 1893. — 8-ца, стр. 31. — Цена 15 новч.

Могу се добити у Срп. Манастир. Штампарији.

ОГЛАСИ.

Ш. С. 108. ex 1891./133. ex 1893.

163. 1 3

СТЕЧАЈ.

Да би се зваље главног школског референта српских народних школа, које је смрћу пок. Др-а Ђорђа Патошевића упражњено остало, у своје време понунити могло, расписује се овим стечај на то место.

Главном школског референта бира срп. прав. нар. цркв. сабор и подноси Његовом Величанству ради највишег потврђења.

Главни школски референат је извештава срп. прав. нар. цркв. Школског Савета и води непосредни надзор над свим основним и повторним српским народним школама као и оним вишим учевним и просветним заводима, који уживају потпоре из нар. цркв. фондова.

Плата је главнога школског референта 2000 фор. годишње, 300 фор. у име стана, 400 фор. у име путних трошкова и десетогодишња повишица од 150 фор., и после 30 год. службовања пензија постигнуте плате.

Натецатељи имају своје, сведоцама о свршеним наукама и евентуално досадањем службовању своје обложене молбенице срп. прав. нар. цркв. Школском Савету до 15. октобра о. г. по стар. кал. поднети.

Из седнице срп. прав. нар. цркв. Школског Савета, држане у Карловцима 30. јула (11. августа) 1893.

Г е о р г и ј е
Патријарх.

СТЕЧАЈ.

157 1—1

Овим се расписује стечај на упражњено *учитељско место* српске православне основне женске школе у Срп. Вел. Сент-Миклошу. Годишња плата је за држање свакидање школе 300 фор. а. вр., 60 фор. за пофторну школу, 12 □ метара тврдих дрва за грејање школе, 6 фор. у име штећег прибора (паушала), уз уживање слободног стана са баштом. Учитељица ће у дужност снадати све школском уредбом прописане предмете како у свакидањој, тако и у пофторној школи предавати, као и с децом редовно при богослужењима у цркви присуствовати.

Компетовати могу само оне, које су ослободене на сомборској учитељској школи и примерног су владања.

Молбенице ваља поднети потписаном одбору. Рок стечају је 26. октобар о. г. по нашем.

У Срп. Вел. Сент-Миклошу 24. авг. 1893.

Црквено-школски одбор.

Број 18. ex 1893. Епархијски Школски Одбор у Карловцу.

СТЕЧАЈ.

159 1—3

Расписује се стечај на *учитељско место* на српској вјероисповедној школи у *Дубици*. Платња је учитељу 300 фор. на годину, стан, огрјев и башта, а дужности према Школској Уредби. Рок је за пријављивање мјесец дана послеје првог уврштења овога стечаја и то се ваља пријавити овоме Епархијском Школ. Одбору.

Из сједнице Епархијског Школског Одбора, држане у Карловцу 17. (29.) августа 1893.

Михаило,
Епископ.

СТЕЧАЈ.

162 1—3

Овим се расписује стечај на једно стипендијско место из закладе народног добротвора *Стевана Николића* и сестре му *Василије*.

Стипендија ова износи годишње 126 фор., а могу се добити ученици средњих школа. Првенство имају рођаци покојног добротвора и његове сестре.

Молиоци имају да поднесу: 1. Крштено писмо. 2. Сведоцбу од последње школеке године. 3. Лекарску сведоцбу о здрављу и накаламљеним богињама. 4. Сродници имају још да докажу своје сродство.

Рок стечају истиче 30. септембра о. г. по ст. к.

Из седнице црквеног одбора срп. правосл. црквено-школеке општине,

У *Новом Саду* 19. (31.) августа 1893.

Мита Ђорђевић, Стеван Јефтић,
перовођа. председник.

СТЕЧАЈ.

158 1—1

На једно оставком упражњено *учитељско место* српске вероисповедне школе Земунске за III., евентуално IV. разред, овим се расписује стечај.

Плата је учитељу годишње 500 фор. и 100 фор. станарине, са правом на четири петогодишња доплата по 50 фор. сваке нете године ревносног службовања.

Учитељ је дужан школском уредбом прописане предмете у школи предавати и у цркви појати.

Компетенти нека се обрате својим добро снабденим молбеницима до укључиво 10. (22.) септембра о. г. (у року од четрнаест дана, рачунајући од првог уврштења овог стечаја) подписаном школском одбору.

Из седнице школског одбора држане у Земуну, 25. августа (6. септембра) 1893.

Перовођа:

Председник:

Тома Марковић.

Пет. Петровић.

E. No 669. ex 1893/K. 588.

160 1—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено *царохијско место у Сиригу* овим се отвара стечај.

Примећује се, да интеркалар траје до 1. марта 1894. године.

Стеченици имају своје инструирание молбе-нице путем својих предпостављених власти до 30. септембра о. год. потписаној консисторiji поднети.

Из коне. седнице држане у Тамишвару 24. августа 1893. год.

Епархијска консисторija тамишварска.

E. No 659. ex 1893/K. бр. 582

161 1—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено место снет. протопреев. *капелана у В. Бечкереку* са којим је местом скопчана плата од годишњих 500 фор. и еквивалент од годишњих 150 фор. у име $\frac{1}{2}$ капеланске сесије.

Уједно се расписује стечај и на ђаконско место при св. успенској цркви у В. Бечкереку са годишњом платом од 400 фор. и уживањем $\frac{1}{2}$ ђаконске сесије у природи с тим додатком, да ће изабрани ђакон за 1893—94. год. уживати сарамерну накнаду за $\frac{1}{2}$ сесије у новцу, пошто је иста под закупу издата.

Стеченици имају своје инструирание молбе-нице путем својих предпостављених власти до 30. септембра ов. год. потписаној консисторiji поднети.

Из коне. седнице држане у Тамишвару 24. авг. 1893. год.

Епархијска консисторija тамишварска.

СТЕЧАЈ.

156 2—3

Расписује се стечај на оставком упражњено место *учитељице* на српској вероисповедној женској школи у *Дивашу*. Редовна је плата у готовом новцу 300 ф. а. вр., 12 метара дрва за огрев и потребу, слободан стан за сада из једне собе, а кроз 8 недеља нов диван стан са две собе, кухињом и јестичаром, банта 400□хвати поред овог стана, и ван села $\frac{1}{2}$ ланца. Изабраној учитељици снада у дужност, све законом прописане предмете предавати.

Рок стечају је 26. септембра, када ће се и избор обавити.

У *Дивашу* 22. августа 1893.

Школски одбор.

СТЕЧАЈ.

155 2—2

На упражњено место *учитеља* у централној мушкој школи у *Башаџиду* расписује се стечај.

Плата је учитељу у готовом новцу 450 ф. а. вр., 3 ланца ораће земље на коју инк. фонд порез плаћа, слободан стан и сламе преко зиме колико нужно буде, 5 фор. за пишћини прибор, од потреба где позван буде 1 фор.

При избору имаће првенство они комитенти, који покажу сведоштво, да су вешти у потном певању и да су у стању кором управљати.

Дужан ће бити овакав учитељ старију школску децу потном појању обучавати и бар у два гласа са децом недељом и празником у цркви при св. служби божјој појати, а по околностима места певачко друштво основати. За ово ће у награду из м. школ. фонда добијати годишње 150 ф. а. вр.

Даље учитељу у дужност снада у цркви при сваком богослужењу једну певницу држати. Рок стечају овом истиче 14. септембра т. г., кога ће се дана избор обавити.

У *Башаџиду* 19. (31). августа 1893.

Школски одбор.

ШКОЛСКА ОБЈАВА.

153 3—3

У српској вишој девојачкој школи у Сомбору почиње се школска 1893/4. година 1. Септембра по старом календару.

Уписивање је 1. 2 и 3. Септембра пре подне од 9—11 часова.

Родитељи са стране имају своју децу довести и уписати код подписаног управитеља у здању српске учитељске школе Сомборске.

Примају се ученице, које су свршиле четврти разред српске основне школе и 10. годину живота навршиле.

Ученице из V. и VI. разреда народне школе могу бити примљене у старије разреде, ако на пријамном испиту покажу довољан успех из оних предмета, који се у I. односно у II. разреду више девојачке школе ове уче.

Породице, које желе на стану и храни држати ову женску децу, имају се пре тога пријавити подписаноме, а исто тако и родитељи децији нека се изволе најпре код управитеља распитати за места, на тек онда нека уговарају за стан и храну своје деце.

У Сомбору, 10. Августа 1893.

Никола Ђ. Вукићевић,
управитељ.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За стране земље: на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожкића у Београду. Поједини бројеви стају 10 новч.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Српској Манастирској Штампарији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Нови Сад. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

Издање и штампа: Манастирске Српске Штампарије у Новом Саду.